

یادداشتی به بهانه نکوداشت سالار قافله روانشناسان ایران دانشمند معظم، استاد دکتر محمود منصور

Dr. Mohammad Ali Besharat
 University of Tehran

دکتر محمدعلی بشارت
 استاد روانشناسی بالینی دانشگاه تهران

A short note by the editor

Following is the text of the speech delivered by Dr. Mohammad Ali Besharat, delivered at the ceremony of awarding the ninth award of Dr. Ali Mohammad Kardan, Distinguished professor of social psychology, and Remembrance of Dr. Mahmoud Mansour, the prominent professor of psychology, University of Tehran.

کوتاه نوشته ای از سردبیر

نوشته زیر متن سخنرانی جناب آقای دکتر محمدعلی بشارت است که در مراسم اعطای نهمین جایزه زنده یاد دکتر علی محمد کاردان، چهره ماندگار روانشناسی و استاد روانشناسی اجتماعی، و نکوداشت چهره ماندگار روانشناسی، جناب آقای دکتر محمود منصور، استاد برجسته روانشناسی دانشگاه تهران در روز دوشنبه دوم اردیبهشت ماه ۱۳۹۸ در فرهنگسرای ارسباران تهران ایراد شده است. ایشان با اشاره ای دقیق به واژگان روانشناسی تحولی، از شخصیت و روش علمی استاد محمود منصور در گستره روانشناسی امروز یاد کرده اند.

نیکوداری از سنت های حسنه الهی و از خصال انسان های نیک طینت و نیک اندیش است. نیکوداری دانشمندان و عالمان راستین، که علمشان عصاره تفکری است که حضرت مصطفایش (ص) افضل از عبادت باری تعالی دانست، افضل نیکی ها و راس مکارم اخلاق است؛ مکارمی که نه تنها افضل پیامبران اکمال و اتمام شان را هدف بعثتش خواند که ذات باری قلم را از آن روی تکریم و تمجید فرمود که به دست عالم بنویسد: بو سه خداوند بر دستان عالم! در این مقال و مجال، از جمله مختصات عالمان را ستین به چند ویژگی عالم فرزانه، استاد معظم، دکتر محمود منصور اشاره می شود؛ ویژگی هایی که معظم له را از همگنان متمایز کرده است و در جایگاهی برتر نشانده است:

پویایی، جویایی و نوزایی

پویایی، جویایی و نوزایی در فرایند درونسازی^۱، برونسازی^۲ و سازش^۳ فرایندی که به مثابه جریان پیوسته و پایدار خون برای ادامه حیات روانی موجود زنده ضروری است، در پیموستاری از کمترین تا بیشترین مرتبه امتداد دارد. این درون سازی- برون سازی در بعد کمترین و سفلیت، سازشی کور می زاید و جاهلی بس دور (دور از مقام علمیت که فرمود بل هم اضل)؛ و در بعد بیشترین و علیت سازشی پر نور و عالمی ذوالنور (خالق نور)!

خصیصه های پویایی، جویایی و نوزایی، درونسازی های ارگانیک را به بوتله پردازش های پویا و فعال ذهنی فرد می سپارد تا آنها را بر حسب بضاعت های وجودی خود از نو بسازد و آنچه را که سهم علم است در این ساحت تولید کند (فرایند تولید علم). ارزش و عیار این علم بر اساس مرتبه پویایی، جویایی و نوزایی عالم سنجیده و تعیین می شود. این مراتب، به بیان دیگر، سطوح و مراتب مختلف نورند.

1. Assimilation
 2. Accommodation
 3. Adaptation

تأثیرگذاری عالم این علم، یعنی فرایند تعلیم، از مرتبه کمینه سفلا تا بیشینه علیای سازش حکایت تفاوت دانشی است که هزینه اش از سوی گوینده گفتن است و از سوی شنونده شنیدن و به حافظه سپردن (و مطابق اصول حاکم بر کنش‌وری حافظه، فراموش کردن) و علمی که هزینه اش از سوی عالم پرداختن نور و از سوی معلم ساختن نور (نور علی نور)؛ بیشینه مرتبه پویایی، جویایی و نوزایی از خصیصه‌های استاد دکتر محمود منصور است!

روان‌بنا سازی - عالم پروری

روان‌بنا سازی در ساحت درون‌روانی (شخصی)، فرایند ساختن سازه‌های بنیادین روان است؛ بنیادهایی که کنش‌وری‌های عاطفی، شناختی و رفتاری بر آنها بنا نهاده می‌شوند و به منزله راهنماها و شیوه‌های عمل مرجع شخصی، هدایت فرد را بر عهده دارند. فرایند انتقال علم از پایگاه مرتبه بالای سازش، یعنی صدور علم از عالم ذوالنور (خالق نور) به مثابه شیوه عمل عالم، یعنی تعلیم سازواره پردازشی روشمند به جای خوانندگی و نویسندگی، فرایندی است که می‌توان آن را روان‌بنا سازی در ساحت برون‌روانی (بین‌شخصی) نامید. شیوه نخست ساختار محور و پردازشگر پرور است، و دیگری حافظه محور و دانش آموز پرور؛ اولی روان‌بنا ساز و دومی حافظه پرداز. پردازشگری فعال یکی از ویژگی‌های روش آموزش روان‌بنا ساز محور است؛ شیوه‌ای که بر اساس آن فراگیر گیرنده‌ای نافع و مقلدوار نیست، بلکه همه درون‌سازها را بر حسب توانمندی‌های شناختی و عاطفی خودش پردازش می‌کند. این پردازش شخصی، فرایند مداخله و تصرف در واقعیت‌های درونی شده، تغییر و مصادره آنها است. در این فرایند فعال شخصی سازی، که به دانش پژوهی بیشتر می‌ماند تا دانش جویی؛ شخص پیوسته در حال فراگیری تولید علم است نه علم (نه علم محض)، مولد علم است نه مقلد آن. محصول عملی روان‌بنا سازی در روش علمی، عالم پروری است. حضور و وجود عالمان روان‌شناس دانش آموخته در محضر و مکتب منصور در گستره ایران بزرگ، گواه ویژگی عالم پروری استاد، و روان‌بنا سازی از ویژگی‌های روش علمی استاد دکتر محمود منصور است!

شجاعت علمی

توان هر چه بیشتر خود بودن و دیگری نبودن در امتداد فرایند پویای درون‌سازی، برون‌سازی و سازش سطح بالاتر، مبنا و مکانیسم شکل‌گیری شجاعت علمی عالم راستین است؛ عالمی که از ابداع علم نو نمی‌هراسد هر چند بدعت‌های علمیش او را از دیگران دور سازد! شجاعت علمی با همه ارزش ذاتیش که اوج توان خود بودن است بر حسب سنتی لایزال با دیگر بیگانگی نسبتی تام و تمام دارد. هزینه دیگر بیگانگی، درد و رنج عاطفی جانکاه عالم راستین است از غربت و تنهایی! شجاعت علمی از خصایل وجودی استاد دکتر محمود منصور است!

نمونه‌ای از این شجاعت علمی را می‌توان در اهتمام همیشگی استاد در واژه‌سازی‌های دقیق و بدیع در قاموس روانشناسی مشاهده کرد؛ ساختن‌هایی مبتنی بر فرایند پویای درون‌سازی، برون‌سازی و سازش سطح بالاتر و روان‌بنا سازی‌های مستمر و در نهایت، تولید علم و عالم پروری؛ واژه‌سازی‌هایی که با گذشت دهه‌ها همچنان با بی‌مهری‌های نابخردانه در تنگنای غربت می‌درخشند و در انتظار ظهورند!

شرافت معنوی

چه انگشت شمارند عالمان راستین در هر عصر و مصری. این ندرت و غربت محک تجربی راستی‌آزمایی جگرسوزی و جان‌سازی عالم است. سوختن و ساختن که عالم راستین را با فاصله‌ای از انسان تا حیوان و "بل هم اضل"، از دیگران متمایز و ممتاز می‌گرداند و بر عرش می‌نشانند. این امتیاز برازنده استاد و عالم راستین جناب دکتر محمود منصور عزیز و ارجمند است! سلامتیش برقرار، عمرش پایدار و عزتش بی‌پایان باد!